

درس اول: منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی

مفاهیم کلیدی

۴۸ منابع غیرنوشتاری

۴۹ + مراجع و منابع نوشتاری

آزمون تشخیصی مفاهیم کلیدی

پلدیوم بلدنودم

۴۸.۱ چه تعداد از عبارت‌های زیر در زمره آثار شفاهی قرار دارند؟

- معاهدات سیاسی و نظامی و افسانه‌ها و اساطیر اقوام
- داستان‌های قهرمانی، اخلاقی و تخیلی، خاطرات شفاهی، انواع ادبیات عامیانه
- منابع مکتوب تاریخ اسلام و فرهنگ‌نامه‌های زندگی‌نامه‌ای
- تصنیف‌ها و ترانه‌ها و داستان‌های تاریخی
- گونه‌های مختلفی از مثل‌ها، لطیفه‌ها و انواع شعر
- اشیای هنری مثل مجسمه‌ها، تابلوهای نقاشی و سازهای موسیقی

الف) ۴ (ب) ۳ (ج) ۲ (د) ۱

۴۸.۲ محوطه‌ها و بناهای تاریخی برای مطالعات مورخان چه اطلاعاتی ارائه می‌دهند؟ مثال بزنید.

۴۹.۱ چه تعداد از عبارت‌های زیر نادرست است؟

- معروف‌ترین آثار تاریخی محلی، تاریخ سیستان از مؤلفی ناشناخته است.
- تاریخ بیهقی از مهم‌ترین و مشهورترین تاریخ‌های عمومی است.
- شاهنامه از برجسته‌ترین منظومه‌های حماسی و تاریخی است.
- سیاست‌نامه، نوشته‌ی عنصرالمعالی در قرن پنجم هجری است.
- سعدی در گلستان و بوستان به خوبی اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی زمان خود را نقد کرده است.

الف) ۱ (ب) ۲ (ج) ۳ (د) ۴

۴۹.۲ چه تعداد از عبارت‌های زیر درست است؟

- کتاب‌هایی با عنوان الممالک نوشته‌های جغرافیایی هستند که اطلاعات مهمی درباره آداب و رسوم و اعتقادات حکومت‌های محلی ارائه می‌دهند.
- متون فلسفی، کلامی و فقهی و متون اخلاقی به منظور تبیین اوضاع علمی دوره‌های تاریخی، مورد توجه و مطالعه مورخان قرار می‌گیرند.
- سفرنامه‌ها اطلاعات مفیدی از زندگی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کنند که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شوند.
- تک نگاری نمونه‌ای از تاریخ نگاری است که از دوره تیموریان مرسوم شد و یکی از مشهورترین تک نگاری‌ها عجائب‌المقدور فی نوائب تیمور است.
- تاریخ نگاری عمومی از دوره قاجار آغاز شد و از مشهورترین تاریخ‌های عمومی تاریخ طبری نوشته محمدبن جریر طبری است.

الف) ۱ (ب) ۲ (ج) ۳ (د) ۴

۴۹.۳ سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها حاوی چه موضوعاتی هستند؟ برای هر یک مثال بزنید.

پاسخ

۴۸.۱ گزینه «ب» ۴۸.۲ صفحه ۲ کتاب درسی ۴۹.۱ گزینه «ب» ۴۹.۲ گزینه «د» ۴۹.۳ صفحه ۱۰ کتاب درسی

[حد اکثر زمان مطالعه: ۱۲۰ دقیقه] [زمان شما:]

مفاهیم آموزشی

تاریخ، علمی متکی بر روش و قواعد خاص خود است. مورخان با کاوش و نقد و بررسی شواهد و مدارک مندرج در منابع تاریخی، قادر به شناخت، تحلیل و تفسیر رویدادها و تحولات گذشته هستند. منابعی که مورخان برای فهم زندگی اجتماعی انسان در گذشته از آن استفاده می‌کنند، دارای گونه‌های مختلفی هستند.

گونه‌های منابع تاریخی از ظهور اسلام تا پایان عصر صفوی شامل دو نوع است
 ۱- غیرنوشتاری
 ۲- نوشتاری

۴۸ منابع غیرنوشتاری

یادآوری ~~~~~ همان طور که در سال قبل خواندید:

- دو دوره در تقسیم‌بندی جهان داریم { ۱- پیش از تاریخ (منابع غیرنوشتاری)
۲- دوران تاریخی (منابع نوشتاری)

پیش از تاریخ ← قبل از اختراع خط

دوران تاریخی ← بعد از اختراع خط ۵۰۰۰ سال پیش

- منابع غیرنوشتاری شامل { ۱- محوطه‌ها و بناهای تاریخی
۲- ابزارها و وسایل دست ساخته انسان
۳- آثار شفاهی

● محوطه‌ها و بناهای تاریخی

آثار به جای مانده از دوران تاریخی هستند که به مورخان در ارتباط با اوضاع فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کمک می‌کنند که شامل: مکان‌های تاریخی، مثل غار جِرا و کوه اُحد و دشت چالدران و یا آثار و بناهای تاریخی مثل کاخ‌ها، کاروانسراها، قلعه‌ها، زیارتگاه‌ها و ... می‌شوند.

این آثار از مهم‌ترین منابع و مراجع پژوهش در مورد گذشته‌ای دور و نزدیک می‌باشند و به مورخ در فهم عمیق و بازسازی دقیق گذشته کمک می‌کنند.

● ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان

این آثار برای مورخین از منابع قابل اعتماد محسوب می‌شوند و شامل: جواهرات، انواع پوشاک، ابزار کشاورزی، ظروف، وسایل حمل و نقل، اشیای هنری مثل مجسمه‌ها و تابلوهای نقاشی، جنگ افزارها، سازهای موسیقی، وسایل خانگی و ... در مجموع تمام دست‌ساخته‌های انسانی بازمانده از گذشته است که نشان‌دهنده نوع فرهنگ، عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما می‌باشند.

بررسی و تحقیق در مورد این آثار در قلمرو دانش‌هایی چون باستان‌شناسی، معماری و هنر قرار می‌گیرد که اطلاعات مفیدی را به مورخین می‌دهد.

● آثار شفاهی

مطالعه روشمند افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوران‌های تاریخی، خاطرات شفاهی، انواع ادبیات عامیانه، داستان‌های تاریخی، قهرمانی، اخلاقی و تخیلی، متل‌ها و لطیفه‌ها، شعرها، دوبیتی‌ها، تصنیف، ترانه و لالایی‌ها به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف مردم جامعه در دوره‌های قبل کمک می‌کند.

۴۹ + مراجع و منابع نوشتاری

مراجع و منابع نوشتاری شامل: کتاب‌های تاریخی، سفرنامه‌ها، نوشته‌های جغرافیایی، ادبیات و متون ادبی، سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها و سایر نوشته‌ها می‌شود.

● کتاب‌های تاریخی

کتاب‌های تاریخی از مهم‌ترین منابع پژوهش در گذشته هستند که توسط مورخان دوره‌های مختلف نوشته شده‌اند و شامل تاریخ‌های عمومی، تاریخ‌های محلی، تاریخ‌های سلسله‌ای، تک‌نگاری و تاریخ‌های منظوم می‌شوند.

● تاریخ‌های عمومی

از شاخه‌های مهم تاریخ نگاری در ایران است که از قرن سوم ه.ق آغاز شد و تا اواخر دوران قاجار ادامه داشت.

- موضوعات و ویژگی‌های تاریخ‌های عمومی { ۱- نگارش تاریخ جهان از آفرینش عالم
۲- شرح زندگی حضرت آدم و سایر پیامبران
۳- تاریخ اساطیری ایران از زمان کیومرث تا پایان دوره ساسانیان
۴- رویدادهای تاریخ اسلام و سلسله‌های ایرانی تا زمان حیات خود (مورخ)

- مهم‌ترین و مشهورترین تاریخ‌های عمومی: کتاب تاریخ طبری، تألیف محمدبن جریر طبری

● تاریخ‌های محلی

۱- از گونه‌های مهم تاریخ نگاری هستند.

۲- گنجینه مهم اطلاعات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی و حتی جغرافیای شهرها و مناطق مختلف ایران است.

- انگیزه اصلی نویسندگان تاریخ‌های محلی { ۱- ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی
۲- بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی رویدادها
۳- نگارش زندگی‌نامه افراد مشهور و مفاخر محلی

- معروف‌ترین آثار تاریخی محلی: تاریخ سیستان، از مؤلفی ناشناخته

● تاریخ‌های سلسله‌ای

در دوران اسلامی در ایران رواج یافت. فرمانروایان کوچک و بزرگ به منظور ثبت و ضبط رویدادهای دوران خود، نویسندگان و دانشمندان را تشویق و مأمور به نوشتن و تدوین این رویدادها می‌کردند. به دنبال گسترش این تاریخ‌نویسی در میان سلسله‌های محلی، این نوع تاریخ‌نویسی با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی پیدا کرد. - مشهورترین کتاب تاریخ‌های سلسله‌ای: کتاب تاریخ بیهقی، تألیف ابوالفضل بیهقی در مورد تاریخ غزنویان

● تک نگاری

از دوره تیمور به بعد مرسوم شد. مؤلفان به اشاره فرمانروایان، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز و ویژه توصیف و ثبت می‌کردند. - مشهورترین تک نگاری: کتاب عجائب المقدور فی نوائب تیمور تألیف ابن عربشاه در مورد زندگی تیمور تفاوت میان تک نگاری و تاریخ سلسله‌ای: تک نگاری فقط به زندگی یک فرمانروا می‌پردازد ولی تاریخ سلسله‌ای به رویدادهای یک دوره یا سلسله می‌پردازد. تشابه ← هر دو به تشویق و اشاره فرمانروا نوشته می‌شوند.

● تاریخ‌های منظوم

سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی در ایران پیشینه دیرینه‌ای داشت. در دوره مغولان رواج و رونق یافت. سرایندگان این آثار، رویدادهای تاریخی را به نظم می‌کشیدند. - برجسته‌ترین منظومه‌های حماسی و تاریخی: شاهنامه اثر حکیم ابوالقاسم فردوسی

● سفرنامه‌ها

اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم دارند. بسیاری از جهانگردان اطلاعات ارزشمندی از سرزمین‌های مختلف، در مورد تاریخ اجتماعی و فرهنگی و جغرافیایی دیده‌اند. بنابراین آن را به شکل سفرنامه ارائه می‌دهند. مانند سفرنامه ناصرخسرو (در قرن ۵ ه. ق) و سیاحت‌نامه شاردن (در دوران صفوی)

● نوشته‌های جغرافیایی

بررسی محیط جغرافیایی که رویداد در آن اتفاق افتاده برای پژوهشگر تاریخ اهمیت زیادی دارد. این نوشته‌ها اطلاعات زیادی در مورد آداب و رسوم، فرهنگ، نوع معیشت، آب و هوا، اقتصاد، وضعیت نظامی، راه‌ها، کالاهای، رودخانه‌ها و دریاها، ادیان، زبان و نژاد، مرزها و سرحدات ارائه می‌دهند.

مثال ~~~~~ کتاب المسالك الممالك تألیف نویسندگان مختلف از جمله ابن خردادبه

● ادبیات و متون ادبی

به دلیل آنکه اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و عقاید دینی و فلسفی هر عصری کم و بیش در اشعار شاعران و نویسندگان همان عصر دیده می‌شود، متون نظم و نثر ادبی به عنوان یکی از گونه‌های مهم منابع تاریخی به شمار می‌رود.

مثال ~~~~~ ۱- قصیده نامه اهل خراسان تألیف انوری شاعر دوره سلجوقیان

۲- بوستان و گلستان سعدی

۳- دیوان حافظ

تفاوت تاریخ منظوم با ادبیات و متون ادبی:

در تاریخ منظوم موضوع اصلی، رویدادها و تحولات تاریخی هستند که به نظم بیان شده ولی در متون ادبی تاریخ و رویدادهای تاریخی را مطرح نمی‌کنند بلکه از دل اشعار هر دوره اطلاعات تاریخی استخراج می‌گردد.

● سیاست‌نامه‌ها

حاوی اطلاعات سودمند در مورد شیوه کشورداری، مناسبات حکومت مردم، تشکیلات و نهادهای اداری، اقتصادی، نظامی و فرهنگی هستند.

مثال ~~~~~ سیاست‌نامه خواجه نظام الملک توسی

● اندرزنامه‌ها

بیشتر به اخلاق کشورداری، مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند.

نمونه مشهور ← قابوس‌نامه، نوشته عنصرالمعالی در قرن ۵ ه. ق

● سایر نوشته‌ها

شامل: طبقات و انساب، فرهنگ‌نامه‌های زندگی‌نامه‌ای، اسناد برجای مانده مانند: فرمان‌ها، معاهدات سیاسی، اسناد اقتصادی و فرهنگی و منشآت (نامه‌ها)، متون تقویمی و گاه‌شماری، متون فلسفی، کلامی و فقهی، متون اخلاقی و نوشته‌های روی سکه‌ها هر کدام از موارد بالا اطلاعات مفیدی را در مورد اوضاع سیاسی، اجتماعی، مذهبی، اقتصادی، هنری و اوضاع علمی دوره‌های مختلف تاریخی، حتی نام پادشاهان و سلسله‌های حکومتی ارائه می‌دهند.

تمرین‌های امتحانی

۴۸ منابع غیرنوشتاری

۱. بلند پاسخ
گونه‌های مختلف منابع غیرنوشتاری را نام ببرید و آن‌ها را توضیح دهید.
۲. بلند پاسخ
محوطه‌ها و بناهای تاریخی به عنوان منبع غیرنوشتاری تاریخ نگاری چه اطلاعاتی را ارائه می‌دهند؟ نمونه‌ای از این آثار را ذکر کنید.
۳. جای خالی
مورخان از طریق از دوره تاریخی امکان آگاهی از اوضاع فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی دوران گذشته را می‌یابند.
۴. بلند پاسخ
مورخان را در زمینه فهم عمیق‌تر و بازسازی دقیق‌تر گذشته، کمک می‌کنند.
۵. چهار گزینه‌ای
کدام گزینه در ارتباط با محوطه‌ها و بناهای تاریخی به عنوان منبع تاریخی نادرست است؟
(الف) آثار ساختمانی و معماری نظیر کاخ‌ها، کاروانسراها، قلعه‌ها، مقبره‌ها، پل‌ها و جاده‌ها همه جزو آثار تاریخی هستند.
(ب) مکان‌های تاریخی مثل غار حرا و کوه احد هر کدام به عنوان بستر وقوع یک رویداد تاریخی به شمار می‌روند.
(ج) محوطه‌ها و بناهای تاریخی در زمره منابع و آثار نوشتاری محسوب می‌شوند.
(د) میدان نقش جهان و مسجد گوهرشاد از آثار و بناهای تاریخی محسوب می‌شوند.
۶. بلند پاسخ
چه تعداد از مکان‌ها و آثار تاریخی زیر بستر وقوع یک رویداد تاریخی هستند؟
(مسجد گوهرشاد - غار حرا - دشت چالدران - میدان نقش جهان - کوه احد)
(الف) ۳ (ب) ۲ (ج) ۱ (د) ۴
۷. کوتاه پاسخ
دو نمونه از محوطه‌هایی که بستر وقوع رویدادهای تاریخی هستند را نام ببرید.
۸. بلند پاسخ
منابع غیرنوشتاری در تاریخ نگاری به کدام دسته‌ها تقسیم می‌شوند نام ببرید.
۹. جای خالی
ابزارها و وسایل دست ساخته انسان برای مورخان دارای چه اهمیتی است؟
۱۰. کوتاه پاسخ
تمام بازمانده از گذشته گواه روشنی بر نوع فرهنگ و طرز تفکر و چگونگی عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند.
۱۱. کوتاه پاسخ
کدام نوع از منابع دوران اسلامی در قلمرو دانش‌هایی چون باستان‌شناسی، معماری، و هنر قرار می‌گیرند؟
۱۲. بلند پاسخ
از طریق ابزارها و وسایل دست ساخته انسان چه اطلاعاتی کسب می‌شود؟
۱۳. بلند پاسخ
تمام دست‌ساخته‌های انسانی بازمانده از گذشته گواه چه چیزی است؟ و بررسی این آثار در قلمرو کدام دانش‌ها قرار می‌گیرد؟
۱۴. جای خالی
آثار شفاهی شامل چه آثاری می‌شوند و چه کمکی به مورخان می‌کنند؟
۱۵. جای خالی
با استفاده از آثار شفاهی می‌توان به شناخت و و سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف دست یافت.
۱۶. چهار گزینه‌ای
کدام یک از منابع تاریخی زیر در ردیف آثار شفاهی جای ندارد؟
(الف) ادبیات عامیانه و متل‌ها
(ب) تصنیف و لالایی
(ج) افسانه‌ها و اساطیر
(د) انساب و منشآت
۱۷. بلند پاسخ
گونه‌های متفاوت متل‌ها، لطیفه‌ها، انواع شعر، نظیر دوبیتی، تصنیف، ترانه و لالایی در زمره کدام نوع از منابع زیر محسوب می‌شوند؟
(الف) ادبیات و متون ادبی (ب) آثار شفاهی (ج) منابع مکتوب (د) تاریخ‌های منظوم
۱۸. بلند پاسخ
مطالعه کدام دسته از منابع زیر به مورخان در شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های اجتماعی در دوره‌های مختلف کمک می‌کند؟
(الف) آثار شفاهی (ب) سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها
(ج) نوشته‌های جغرافیایی (د) ادبیات و متون ادبی

+ ۴۹ مراجع و منابع نوشتاری

۱۹. بلند پاسخ
انواع کتاب‌های تاریخی را نام ببرید و برای هر کدام یک نمونه بنویسید.
 ۲۰. چهار گزینه‌ای
چه تعداد از عبارات زیر درست هستند؟
- تک نگاری از دوره تیموریان به بعد مرسوم شد.
- انگیزه اصلی نویسندگان تاریخ‌های محلی نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر است.
- معروف‌ترین آثار تاریخی محلی تاریخ سیستان از مؤلفی به نام ابن عربشاه است.
- نوشته‌های روی سکه‌ها اطلاعات مفیدی را در تبیین اوضاع علمی دوره‌های تاریخی در اختیار مورخ قرار می‌دهند.
- سیاست‌نامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و تشکیلات و نهادهای اداری، اقتصادی، فرهنگی و نظامی می‌پردازند.
- (الف) ۳ (ب) ۲ (ج) ۴ (د) ۵

[زنگنه - مدرسه شاهر فاطمیه - دی ۹۹]

[توران - مدرسه سوره - دی ۹۹]

[قم - مدرسه شاهر نهمیه - دی ۱۴۰۰]

۲۱ از گزاره‌های زیر چه تعداد نادرست است؟

- کتاب عجائب المقدور فی نوائب تیمور تألیف ابن عرب‌شاه درباره تیمور است.
- از برجسته‌ترین منظومه‌های حماسی و تاریخی شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی است.
- از مشهورترین تاریخ‌های عمومی به کتاب تاریخ بیهقی می‌توان اشاره کرد.
- قصیده نامه اهل خراسان از انوری شاعر دوره سلجوقی است.
- کتاب‌هایی با عنوان مشترک المسالک و الممالک تألیف نویسندگان مختلف از جمله ابن خردادبه از نوشته‌های جغرافیایی است.

الف) ۳ (ب) ۲ (ج) ۱ (د) ۴

[البز - مدرسه هیئت امنایی قلم‌پی - دی ۱۳۰۰]

بلند
یاسنج

چای
خالی

چهار
گزیده‌ای

۲۲ مهم‌ترین ویژگی‌های تاریخ‌های عمومی را بنویسید.

۲۳ تاریخ نگاری عمومی از قرن ه. ق آغاز و تا اواخر عصر تداوم یافت.

۲۴ کدام نوع از تاریخ نگاری در ایران از قرن سوم ه. ق آغاز شده و تا اواخر عصر قاجار تداوم یافت؟

الف) تاریخ سلسله‌ای (ب) تاریخ محلی (ج) تاریخ عمومی (د) تک نگاری

۲۵ کدام گزینه از ویژگی‌های تاریخ‌های عمومی نیست؟

الف) رویدادهای تاریخ اسلام و سلسله‌های ایرانی را تا زمان حیات خود ثبت و ضبط می‌کردند.

ب) مورخان شرح زندگانی و سلسله نسب خانوادگی خود را تا زمان حیات خود ثبت می‌کردند.

ج) تاریخ اساطیری ایران از دوره کیومرث آغاز و به پایان دوره ساسانیان ختم می‌شد.

د) تاریخ جهان را از آفرینش عالم آغاز می‌کردند و سپس به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پرداختند.

[ایلام - مدرسه فرزاتگان - دی ۱۳۰۰ - با انرکی تغییر / ۲ بار تکرار]

کوتاه
یاسنج

بلند
یاسنج

چای
خالی

چهار
گزیده‌ای

از مهم‌ترین و مشهورترین تاریخ‌های عمومی کدام است؟

۲۷ مطالعه تاریخ‌های محلی چه مزایایی دارد و انگیزه نویسندگان از نگارش این تاریخ چیست؟

۲۸ از معروف‌ترین آثار تاریخی می‌توان به تاریخ سیستان از مؤلفی ناشناخته اشاره کرد.

۲۹ کدام یک از موارد زیر در ردیف تاریخ‌های محلی قرار می‌گیرد؟

الف) تاریخ طبری (ب) تاریخ بیهقی (ج) تاریخ سیستان (د) شاهنامه فردوسی

۳۰ مؤلف کتاب تاریخ سیستان چه کسی است و این کتاب در ردیف کدام کتاب‌های تاریخی قرار می‌گیرد؟

۳۱ انگیزه اصلی نویسندگان تاریخ‌های محلی از نگارش آن‌ها چیست؟

۳۲ تاریخ‌نویسی سلسله‌ای را تعریف کنید و نمونه‌ای از آن ذکر کنید.

۳۳ با گسترش تاریخ‌نویسی، این نوع تاریخ‌نویسی با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت.

[تهران - مدرسه شاهد ریخته‌الرسول - دی ۹۹ / ۲ بار تکرار]

چای
خالی

چهار
گزیده‌ای

کدام کتاب از مشهورترین و معروف‌ترین کتاب‌های تاریخ سلسله‌ای است؟

الف) تاریخ بیهقی (ب) فتوح البلدان (ج) قابوس‌نامه (د) تاریخ طبری

۳۵ کدام گزینه درباره تاریخ سلسله‌ای درست است؟

الف) تاریخ بیهقی نوشته ابوالفضل بیهقی در زمان صفویان (ب) المسالک و الممالک تألیف نویسندگان مختلف در زمان تیموریان

ج) المسالک و الممالک تألیف نویسندگان مختلف در زمان غزنویان (د) تاریخ بیهقی نوشته ابوالفضل بیهقی در زمان غزنویان

۳۶ در کدام تاریخ نگاری فرمانروایان بزرگ و کوچک، ادیبان را تشویق و مأمور به تدوین رویدادهای دوران خود می‌کردند؟

۳۷ چگونه تاریخ‌نویسی سلسله‌ای با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت؟

۳۸ تک نگاری‌ها چه نوع از تاریخ نگاری محسوب می‌شدند؟

۳۹* تاریخ نگاری تک نگاری‌ها از دوره به بعد مرسوم شد.

[فارس - نمونه دولتی آفرینش - دی ۱۳۰۰ / ۲ بار تکرار]

چای
خالی

چهار
گزیده‌ای

۴۰ متن زیر در ارتباط با کدام تاریخ نگاری است؟

«تیمور کسان خویش را به ضبط شهر فرستاد. به هر کوی و برزن جمعی از آنان برگماشت و در هر ناحیت و محلت گروهی پراکنده داشت و آنان سر به تبهکاری و دست به آزار اهالی برآوردند. مردم را بنده وار به خدمت گرفتند و آزار و ستم از حد به در بردند. اهل اصفهان که شیوه حمیت داشتند و مرگ را بدان زبونی و خواری ترجیح می‌نهادند، داستان این تطاول با رئیس خود در میان آوردند و می‌گفت من شبانگاه طبل می‌نوازم چون بانگ آن شنیدید هر کس در میهمان خود درآویزد و چنان که خواهد خون وی بریزد ...»

الف) تک نگاری (ب) سلسله‌ای (ج) عمومی (د) منظوم

۴۱ تاریخ نگاری منظوم از کدام دوره در ایران رواج یافت و ویژگی این نوع تاریخ نگاری چیست؟

- درست ☐ نادرست ☐
درست ☐ نادرست ☐

۴۲ سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی در دوره غزنویان رواج یافت.

۴۳ برجسته‌ترین منظومه حماسی و تاریخی شاهنامه است.

۴۴ سرودن کدام منظومه‌ها در ایران پیشینه‌ای دیرینه دارد؟

۴۵ چرا سفرنامه‌ها از منابع مهم تاریخ نگاری هستند؟

۴۶ در کدام یک از منابع نوشتاری اطلاعات مفیدی از زندگی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌شود که در منابع دیگر کمتر دیده می‌شود؟

[فائزات - نمونه‌روایتی فیامی - دی ۱۴۰۰]

الف) کتاب‌های تاریخی ب) سفرنامه ج) نوشته‌های جغرافیایی د) ادبیات و متون ادبی

[ساری - نمونه‌روایتی امام صادق (ع) - دی ۹۹]

۴۷ متون جغرافیایی چه نوع اطلاعاتی را از گذشته ارائه می‌دهند و نمونه‌ای از آن را نام ببرید.

۴۸ برای بررسی و مطالعه محیط جغرافیایی رویدادها در پژوهش‌های تاریخی از کدام منابع تاریخی استفاده می‌گردد؟ (مثال بنویسید.)

۴۹ به چه علت ادبیات و متون ادبی را می‌توان جزء منابع تاریخی محسوب کرد؟

۵۰ شاعرانی که در آثارشان شرایط زمانه خود را مورد نقد قرار دادند را بنویسید.

۵۱ موضوع سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها درباره چه مسائلی است و نمونه‌ای از مشهورترین اندرزنامه‌ها و سیاست‌نامه‌ها را بنویسید.

[قم - نمونه‌روایتی مهدیه - دی ۱۴۰۰]

۵۲* مشهورترین اندرزنامه نوشته در قرن پنجم هجری است. [قم - مدرسه خزانگان - دی ۱۴۰۱ - با اندکی تغییر / بار تکرار]

۵۳ خواجه نظام‌الملک توسی وزیر مقتدر عصر بود.

۵۴ اسناد، متون تقویمی و فلسفی و اطلاعات روی سکه‌ها به عنوان منابع نوشتاری تاریخ شامل چه اطلاعاتی می‌شوند؟

۵۵ گونه‌ای از منابع نوشتاری تاریخ با نام و و فرهنگ‌نامه‌های زندگی‌نامه‌ای حاوی اطلاعات مفید تاریخی هستند.

• سؤال‌های ویژه امتحان برای کنکور

۵۶ منظور از منابع غیرنوشتاری چیست؟ توضیح دهید.

۵۷ تاریخ نگاری سلسله‌ای چه نوع تاریخ نگاری است؟

۵۸ کتاب تاریخ بیهقی اثر ابوالفضل بیهقی، در شمار کدام گونه از متون تاریخ نگاری است؟

[فارج ۱۴۰۱]

۱) محلی ۲) سلسله‌ای ۳) تک نگاری ۴) عمومی

[فارج ۹۹]

۵۹ معروف‌ترین اثر تاریخی محلی که از مؤلفی ناشناخته به یادگار مانده کدام است؟

۱) فارسنامه ۲) تاریخ رویان ۳) تاریخ سیستان ۴) حدود العالم

[فارج ۱۴۰۰]

۶۰ کدام گزینه، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌ها، در دوره‌های مختلف تاریخی می‌کند؟

۱) شهرهای تاریخی ۲) بناهای تاریخی ۳) اساطیر اقوام ۴) تابلوهای نقاشی

۶۱ در کدام تاریخ نگاری، مؤلفان با اشاره فرمانروا، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز مورد توصیف و ثبت و ضبط قرار می‌دادند؟

۱) تاریخ عمومی ۲) تاریخ محلی ۳) تاریخ منظوم ۴) تک نگاری

۶۲ عبارت زیر، مربوط به کدام یک از انواع کتاب‌های تاریخی است؟

«مؤلفان این دسته از آثار، نگارش تاریخ جهان را از آفرینش عالم آغاز می‌کردند و سپس به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پرداختند،

پس از آن تاریخ اساطیری ایران از کیومرث آغاز و به پایان دوره ساسانیان ختم می‌کردند.»

۱) تاریخ‌های محلی ۲) تاریخ‌های سلسله‌ای ۳) تک نگاری‌ها ۴) تاریخ‌های عمومی

سؤال‌های ویژه امتحان برای کنکور	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲
کد مفاهیم کلیدی	۴۸	۴۹	۴۹	۴۹	۴۸	۴۹	۴۹

یاسخنامه

۱ [۴۸] ۱- محوطه‌ها و بناهای تاریخی: آثار به جا مانده از دوره‌های تاریخی به مورخان این امکان را می‌دهند تا از اوضاع فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی دوران گذشته آگاهی یابند.

۲- ابزار و وسایل دست ساخته انسان: انواع پوشاک، جواهرات، ابزارهای کشاورزی و ... گواه روشنی به نوع فرهنگ و عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند. از این رو اطلاعات بسیار مفیدی در اختیار مورخان قرار می‌دهند.

۳- آثار شفاهی: مطالعه روشمند افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف تاریخی، خاطرات شفاهی، انواع مختلف ادبیات عامیانه، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف اجتماعی می‌کند.

۲ [۴۸] آثار و بناهای برجای مانده از دوره تاریخی مورد مطالعه به مورخان این امکان را می‌دهند تا از اوضاع فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی دوران گذشته آگاهی یابند.

مکان‌های تاریخی مثل: غار حرا، کوه احد و آثار و بناهای به جای مانده تاریخی مانند میدان نقش جهان و مسجد گوهرشاد نمونه‌ای از این آثار هستند.

۳ [۴۸] آثار برجای مانده

۴ [۴۸] محوطه‌ها و بناهای تاریخی

۵ [۴۸] گزینه «ج»

۶ [۴۸] گزینه «الف»

۷ [۴۸] غار حرا - کوه احد - دشت چالدران

۸ [۴۸] ۱- محوطه‌ها و بناهای تاریخی، ۲- ابزارها و وسایل دست ساخته انسان، ۳- آثار شفاهی

۹ [۴۸] این دسته از آثار نیز برای مورخان از منابع بسیار موثق محسوب می‌شوند. انواع پوشاک، جواهرات، ابزارهای کشاورزی، ظروف، وسایل حمل و نقل، اشیای هنری، مثل مجسمه‌ها، تابلوهای نقاشی، سازهای موسیقی، جنگ افزارها، وسایل خانگی و در مجموع تمام دست ساخته‌های انسانی بازمانده از گذشته گواه روشنی بر نوع فرهنگ و عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند. این آثار به طور خاص در قلمرو دانش‌هایی چون، باستان شناسی، معماری و هنر قرار می‌گیرند.

۱۰ [۴۸] دست ساخته‌های انسانی

۱۱ [۴۸] ابزارها و وسایل دست ساخته انسان

۱۲ [۴۸] ۱- نوع فرهنگ و عقاید، ۲- آداب و رسوم پیشینیان ما

۱۳ [۴۸] گواه روشنی بر نوع فرهنگ و عقاید آداب و رسوم پیشینیان ما هستند. بررسی این آثار در قلمرو دانش‌هایی چون باستان شناسی، معماری و هنر قرار می‌گیرند.

۱۴ [۴۸] مطالعه روشمند افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف تاریخی، خاطرات شفاهی، انواع مختلف ادبیات عامیانه اعم از داستان‌های تاریخی، قهرمانی، اخلاقی و تخیلی، گونه‌های متفاوت مثل‌ها، لطیفه‌ها و انواع شعر، نظیر دوبیتی، تصنیف، ترانه و لالایی، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف می‌کند.

۱۵ [۴۸] فرهنگ - آداب و رسوم

۱۶ [۴۸] گزینه «د»

۱۷ [۴۸] گزینه «ب»

۱۸ [۴۸] گزینه «الف»

۱۹ [۴۹] ۱- تاریخ‌های عمومی؛ مثال: تاریخ طبری از محمد بن جریر طبری

۲- تاریخ‌های محلی؛ مثال: تاریخ سیستان از مؤلفی ناشناخته

۳- تاریخ‌های سلسله‌ای؛ مثال: تاریخ بیهقی از ابوالفضل بیهقی

۴- تک نگاری؛ مثال: عجائب المقدور فی نواب تيمور اثر ابن عربشاه

۵- تاریخ‌های منظوم؛ مثال: شاهنامه اثر حکیم ابوالقاسم فردوسی

۲۰ [۴۹] گزینه «الف»

بررسی عبارت‌های نادرست:

عبارت سوم: تاریخ سیستان از مؤلفی ناشناخته است.

عبارت چهارم: نوشته‌های روی سکه‌ها اطلاعات مفیدی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی، مذهبی ارائه می‌دهند.

۲۱ [۴۹] گزینه «ج»

بررسی گزاره نادرست:

گزاره سوم: از مشهورترین تاریخ‌های عمومی به کتاب تاریخ طبری می‌توان اشاره کرد.

۲۲ [۴۹] مؤلفان این دسته از آثار، نگارش تاریخ جهان را از آفرینش عالم

آغاز می‌کردند. سپس به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پرداختند.

تاریخ اساطیری ایران را از کیومرث آغاز و به پایان دوره ساسانیان ختم می‌کردند. در ادامه رویدادهای تاریخ اسلام و سلسله‌های ایرانی تا زمان حیات خود ثبت و ضبط می‌کردند.

۲۳ [۴۹] سوم - قاجار

۲۴ [۴۹] گزینه «ج»

۲۵ [۴۹] گزینه «ب»

۲۶ [۴۹] تاریخ طبری تألیف محمد بن جریر طبری

۲۷ [۴۹] تاریخ‌های محلی یکی از مهم‌ترین گونه‌های تاریخ نگاری و یکی از گنجینه‌های مهم اطلاعات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی و نیز جغرافیایی شهرها و مناطق ایران است.

انگیزه اصلی نویسندگان این دسته از کتاب‌های تاریخی ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر محلی بوده است.

۲۸ [۴۹] محلی

۲۹ [۴۹] گزینه «ج»

۳۰ [۴۹] مؤلفی ناشناخته - کتاب‌های محلی

۳۱ [۴۹] ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر محلی بوده است.

۳۲ [۴۹] فرمانروایان بزرگ و کوچک به منظور ثبت و ضبط رویدادهای دوران خود، معمولاً ادیبان و دانشمندان را تشویق و مأمور به تدوین این رویدادها می‌کردند. بعدها با گسترش تاریخ‌نویسی سلسله‌ای در میان سلسله‌های محلی، این نوع تاریخ‌نویسی با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت. کتاب تاریخ بیهقی اثر ابوالفضل بیهقی در تاریخ غزنویان از مشهورترین تاریخ‌های سلسله‌ای است.